

DRUGI STUP MIROVINSKOG OSIGURANJA

Galić, Petra

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:629560>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-11**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

DRUGI STUP MIROVINSKOG OSIGURANJA

Mentor:

Izv.prof.dr.sc. Branka Marasović

Student:

Petra Galić

Split, rujan, 2020.

SADRŽAJ:

1. UVOD	3
1.1. Definicija problema.....	3
1.2. Cilj rada.....	3
1.3. Metode rada.....	3
1.4. Struktura rada	3
2. MIROVINSKI SUSTAV U REPUBLICI HRVATSKOJ	5
2.1. Pojam mirovinskog sustava	5
2.2. Vrste mirovinskog sustava	5
2.3. Funkcija mirovinskog sustava	6
2.4. Struktura mirovinskog sustava.....	7
2.4.1. Prvi stup mirovinskog osiguranja	7
2.4.2. Drugi stup mirovinskog osiguranja	7
2.4.3. Treći stup mirovinskog osiguranja	8
2.5. Održivost mirovinskog sustava.....	8
3. DRUGI STUP MIROVINSKOG OSIGURANJA	10
3.1. Članstvo u obveznom mirovinskom fondu	10
3.2. Tri kategorije obveznih mirovinskih fondova	11
3.2.1. Obvezni mirovinski fond kategorije A	11
3.2.2. Obvezni mirovinski fond kategorije B.....	12
3.2.3. Obvezni mirovinski fond kategorije C.....	13
3.2.4. Rizici i promjena obveznog mirovinskog fonda i kategorije fonda	14
3.3. Imovina obveznog mirovinskog fonda.....	16
3.4. Četiri mirovinska osiguravajuća društva.....	17
3.5. Vrste i oblici mirovina u okviru obveznog mirovinskog osiguranja	19
3.5.1. Starosna mirovina	20
3.5.2. Prijevremena starosna mirovina	22
3.5.3. Invalidska mirovina	24
3.5.4. Obiteljska mirovina.....	25
4. IZVJEŠTAJ O RADU OBVEZNIH MIROVINSKIH FONDOVA	26
4.1. Poslovanje obveznih mirovinskih fondova u 2019. Godini	26
4.2. Imovina i struktura portfelja obveznih mirovinskih fondova	26

4.2.1. Struktura portfelja obveznih mirovinskih fondova kategorije A.....	27
4.2.2. Struktura portfelja obveznih mirovinskih fondova kategorije B.....	28
4.2.3. Struktura portfelja obveznih mirovinskih fondova kategorije C.....	29
4.3. Rezultati poslovanja obveznih mirovinskih fondova	30
4.4. Prinosi obveznih mirovinskih fondova	32
4.5. Članovi obveznih mirovinskih fondova	35
4.6. Utjecaj na razvoj gospodarstva i državnih financija Republike Hrvatske	37
4.7. Očekivane mirovine i budućnost mirovinske reforme	38
5. ZAKLJUČAK	39
LITERATURA	41
SAŽETAK	44
SUMMARY	45

1. UVOD

1.1. Definicija problema

U Hrvatskoj, mirovinsko osiguranje jedna je od grana socijalnog osiguranja te se smatra izrazito važnim dijelom sustava socijalne sigurnosti. Sustav mirovinskog osiguranja sastoji se od tri stupa, a u nastavku će se detaljnije govoriti o drugom stupu mirovinskog osiguranja. Svaki pojedinac koji ulazi na tržište rada treba poznavati način funkcioniranja sustava iz kojeg će se financirati njegova mirovina. Stoga se kao problem istraživanja ovoga rada postavlja stvarni utjecaj novčanih sredstava uprihođenih u drugi stup mirovinskog osiguranja na mirovinu pojedinca i način na koji mirovinski fondovi upravljaju tim novcem.

1.2. Cilj rada

Temeljni cilj ovog završnog rada je analiza drugog stupa mirovinskog osiguranja koja podrazumijeva i analizu vrsta obveznih mirovinskih fondova u Republici Hrvatskoj te njihova uloga u financijskom sustavu. Cilj je istražiti opravdanost ulaganja u drugi stup mirovinskog osiguranja i njegov stvarni doprinos u odnosu na iznos mirovine budućih umirovljenika.

1.3. Metode rada

Prilikom izrade ovog rada povodilo se istraživanje, proučavanje i analiziranje već postojećih podataka te su korištene sljedeće opće znanstvene metode: metoda indukcije, metoda dedukcije i metoda deskripcije.

1.4. Struktura rada

U uvodu su definirani problemi i cilj rada kao i metode koje su se koristile pri izradi rada. U nastavku objašnjavaju se pojam, vrste, funkcija, struktura i održivost mirovinskog sustava. U trećem dijelu pobliže je opisan drugi stup mirovinskog osiguranja. Dalje se detaljnije

objašnjava članstvo u obveznim mirovinskim fondovima kao i tri kategorije obveznih mirovinskih fondova kao i rizici i promjene obveznog mirovinskog fonda i same kategorije fonda. U nastavku se opisuje imovina obveznih mirovinskih fondova, četiri mirovinska osiguravajuća društva te vrste i oblici mirovinu u okviru obveznog mirovinskog osiguranja. Četvrti dio obuhvaća izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova pri čemu je detaljnije opisano poslovanje i prikazana struktura obveznih mirovinskih fondova po pojedinim kategorijama. Prikazani su i rezultati poslovanja, prinosi i članovi obveznih mirovinskih fondova. Na kraju se opisuju očekivane mirovine i budućnost mirovinske reforme.

2. MIROVINSKI SUSTAV U REPUBLICI HRVATSKOJ

2.1. Pojam mirovinskog sustava

„Mirovinski je sustav skup pravnih normi, financijskih i institucionalnih aranžmana kojima se regulira osiguranje od rizika starosti, invalidnosti i gubitka hranitelja. Mirovinski se sustav u pravilu sastoji od nekoliko podsustava definiranih s obzirom na kategorije osiguranika, način financiranja, upravljanje mirovinskim fondovima, raspodjelu mirovina i slično.“¹ Predstavlja civilizacijsko dostignuće bez kojeg je nezamisliv razvoj i održivost modernog društva i bitno utječe na ekonomsku sudbinu većine ljudi te funkcionira na razini cijele države. Iz nacionalnog dohotka veliki broj sredstava izdvaja se za mirovine, a mirovinski fondovi uvelike utječu na kretanja na financijskom tržištu s obzirom na količinu kapitala s kojim raspolažu.

2.2. Vrste mirovinskog sustava

Postoje dvije vrste mirovinskih sustava, a to su sustav koji se temelji na generacijskoj solidarnosti (Pay-As-You-Go) i sustav mirovinskih fondova s kapitalnim pokrićem (Fully Funded). Bit mirovinskog sustava utemeljenog na generacijskoj solidarnosti je da trenutno aktivna generacija svojim doprinosima financira mirovinske naknade postojećih umirovljenika. Stoga, kada aktivna generacija i sama dođe u dob za umirovljenje, mirovine njezinih pripadnika financirat će se iz doprinosa neke buduće aktivne generacije. Kod sustava mirovinskih fondova s kapitalnim pokrićem naknada se pojedincima plaća iz pologa nastalog tijekom njihova radnog vijeka, kao i iz prikupljenih kamata koje su se ostvarile na temelju ulaganja tog fonda. Kod prve vrste mirovina bitna je komponenta redistribucije od bogatijih prema siromašnijim kategorijama umirovljenika, dok je kod druge vrste mirovina u prvom planu osobna odgovornost osiguranika koja se ogleda u ovisnosti visine mirovine o ukupno uplaćenim doprinosima i njihovoj kapitalizaciji. Ovisno o načinu kojim se definira mirovinska naknada, dva su osnovna modela takvih mirovinskih osiguranja: sustavi definiranih naknada i sustavi nedefiniranih doprinosa. U praksi, mirovinski sustavi su konstruirani kao

¹ Puljiz V., (2007.): Hrvatski mirovinski sustav: korijeni, evolucija i perspektive, Revija za socijalnu politiku, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, str. 164.

kombinacija nevedenih dviju vrsta. Nadalje, s obzirom na nositelje upravljanja mirovinske sustave možemo podijeliti na javne kojima upravlja država odnosno od nje ovlaštena tijela i privatne kada mirovinskim fondovima upravljaju privatne financijske institucije. Također, mirovinski sustavi mogu biti univerzalni (namijenjeni svim građanima), a financiraju se porezima i drugim javnim prihodima ili pak utemeljeni na osiguranju zaposlenih (namijenjeni osiguranicima te od njih ovisnim članovima obitelji), a financiraju se doprinosima zaposlenika i poslodavaca.

2.3. Funkcija mirovinskog sustava

Mirovinski sustav u svuvremenom društvu ima više funkcija. „Najvažnija je funkcija mirovinskog sustava da pojedincima i njihovim obiteljima posluži kao mehanizam koji će im omogućiti raspodjelu potrošnje tijekom cijelog životnog vijeka, posebno nakon razdoblja zaposlenosti, u slučaju invaliditeta ili pak gubitka hranitelja, dakle kada osiguranici i od njih uzdržavani članovi nisu u stanju zarađivati sredstva za život.“²

Također, mirovine predstavljaju važan oblik individualne i nacionalne štednje koja je važna kako za same građane tako i za društvo u cjelini. Bitna funkcija mirovina je u održavanju solidarnosti unutar određenog društva. U okviru mirovinskog sustava odvija se vertikalna i horizontalna redistribucija dohoka. Vertikalna podrazumijeva redistribuciju dohotka od bogatijih prema siromašnijim kategorijama umiroveljnika, a horizontalna ide u prilog onim umirovljenicima koji su u posebnoj životnoj situaciji, imaju dodatne troškove pa su im stoga potrebna veća sredstva za život (npr. umirovljenici s ovisnim članovima, hendikepiranim ili s brojim obiteljima).³

Mirovinski je sustav civilizacijsko dostignuće bez kojeg je nemoguće funkcioniranje modernog društva. Značenje je mirovinskog sustava u tome što on bitno utječe na ekonomsku sudbinu većine ljudi.

²Puljiz, V.: Hrvatski mirovinski sustav: korijeni, evolucija i perspektive, Rev. soc. polit., god. 14, br. 2, Zagreb, 2007., str. 164

³Puljiz, V.: Hrvatski mirovinski sustav: korijeni, evolucija i perspektive, Rev. soc. polit., god. 14, br. 2, Zagreb, 2007., str. 164

2.4. Struktura mirovinskog sustava

Sustav mirovinskog osiguranja temelji se na tri stupa. Prvi i drugi stup predstavljaju obvezno mirovinsko osiguranje, dok treći stup predstavlja dobrovoljno mirovinsko osiguranje i nosi veću razinu fleksibilnosti s obzirom da osiguranik sam može birati učestalost i visinu uplata u fond.

2.4.1. Prvi stup mirovinskog osiguranja

Prvi stup mirovinskog osiguranja naziva se stupom generacijske solidarnosti i tekućeg financiranja izdataka kojie je uveden 1. siječnja 1999. godine. Osnovna načela prvog stupa su uzajamnost (ovisnost visine mirovine o dužini staža i visini plaća) i solidarnost (socijalna preraspodjela u korist određenih skupina i zaštita korisnika s niskim mirovinama putem prava na najnižu mirovinu). Osobe koje su zaposlene izdvajaju doprinose za mirovinsko osiguranje na temelju kojih se isplaćuje mirovina sadašnjim umirovljenicima, odnosno korisnicima prava na mirovinu. Također, osim doprinosima osiguranika, prvi stup financira se i iz državnog proračuna što ga čini važnim dijelom javnih financija Republike Hrvatske. Osiguranici ovog stupa izdvajaju svotu od 15% od bruto plaće svakog osiguranika.⁴

2.4.2. Drugi stup mirovinskog osiguranja

Drugi stup je obvezno mirovinsko osiguranje, na temelju individualne kapitalizirane štednje koji je uveden 1. siječnja 2002. godine. „Individualna“ znači da je riječ o osobnoj imovini osiguranika, dok „kapitalizirana“ znači da prilikom uplaćivanja u odabrani obvezni mirovinski fond osiguranik ostvarujete prinos od tog ulaganja. Iz bruto plaće svakog osiguranika uplaćuje se 5% doprinosa u obvezni mirovinski fond koji je osiguranik sam odabrao. Osiguranje je obvezno za sve osiguranike mlađe od 40 godina. Mirovinski fondovi prikupljeni novac ulažu na financijskim tržištima i ostvaruju dobit koja uvećava mirovinsku štednju na osobnim mirovinskim računima članova fonda. Osiguranik u svakom trenutku zna koliko je uštedio na svom osobnom mirovinskom računu. U drugom stupu mirovinskog

⁴Hanfa: Mirovinski sustav, str. 4., dostupno na <https://www.hgk.hr/documents/hanfamirovinski57877d5bcf60d.pdf>

osiguranja prikupljanje sredstava obavlja se putem obveznih mirovinskih fondova, dok se isplata mirovina obavlja putem mirovinskih osiguravajućih društava.⁵

2.4.3. Treći stup mirovinskog osiguranja

Treći stup mirovinskog osiguranja uveden je 1. siječnja 2002. godine, koji također predstavlja individualnu kapitaliziranu štednju kao i drugi stup, ali uplate se ne moraju vršiti svaki mjesec po primitku plaće osiguranika, već odluku o uplati sredstva osiguranik donosi samostalno. Član fonda može biti svaka fizička osoba koja je pristupila dobrovoljnom mirovinskom fondu na temelju ugovora. Prikupljanje sredstava obavlja se preko dobrovoljnih mirovinskih fondova, dok se isplata mirovina obavlja preko mirovinskih osiguravajućih društava koji upravljaju tim fondovima, a iznimno i preko mirovinskih društava, koja mogu obavljati privremenu isplatu mirovina iz dobrovoljnih mirovinskih fondova.⁶

2.5. Održivost mirovinskog sustava

U suvremenim društvima kojima pripada Hrvatski mirovinski sustav je vrlo bitan aspekt socijalne sigurnosti. Pogled na mirovinski sustav ima dvije perspektive: individualnu i kolektivnu. Individualna perspektiva se mijenja kako ljudi stare i s godinama nam postaje sve bitnija adekvatnost mirovinskog sustava i koliko će iznositi mirovina. Kolektivna perspektiva podrazumijeva širu sliku te na mirovinski sustav utječe demografija, socijalna i politička determinanta društva.

Najvažniji problem vezan za financiranje i održivost samog mirovinskog sustava je demografska struktura stanovništva. Glavni razlog je kontinuirani trend povećanja udjela starijeg stanovništva (od 65 godina) uz istovremeno smanjivanje broja novorođenih. Taj trend dovodi i do smanjivanja odnosa između broja osiguranika i broja umirovljenika. Starenje stanovništva, na koje utječe produljenje očekivanog trajanja života zbog boljih društveno-

⁵Hanfa: Mirovinski sustav, str. 4., dostupno na <https://www.hgk.hr/documents/hanfamirovinski57877d5bcf60d.pdf>

⁶Hanfa: Mirovinski sustav, str. 5., dostupno na <https://www.hgk.hr/documents/hanfamirovinski57877d5bcf60d.pdf>

gospodarskih i okolišnih uvjeta te kvalitetnije medicinske skrbi, kao i smanjenje fertiliteta djeluju nepovoljno na odnos korisnika mirovine i osiguranika. Također, velik broj prijevremenih mirovina koje su se ostvarile u poslijeratnom razdoblju je djelovalo na povećanje broja korisnika mirovina te je odlazak ljudi iz zemlje smanjio broj radne snage, odnosno potencijalnih osiguranika.

U vremenu visoke nezaposlenosti 1990-ih kao rješenje smanjivanja tog problema i ublažavanju socijalne napetosti koristilo se mirovinsko osiguranje koje je dovelo do prevelikog tereta za gospodarstvo. U prvom stupu, koji se temelji na sustavu međugeneracijske solidarnosti, omjer radnika i umirovljenika se toliko smanjio da skoro jedan radnik treba osigurati mirovinu jednom umirovljeniku. Drugi stup predstavlja sustav temeljen na individualiziranoj investicijskoj štednji koji se sastoji od tri kategorije fondova (A, B, C) koji prikuplja novčana sredstva i s njima kupuje financijske instrumente kako bi ostvarili pozitivni prirast i povećanje imovine s današnjim i budućim umirovljenicima. Treći stup predstavlja dobrovoljnu individualiziranu kapitalnu štednju. Problem kod ovog stupa je što novčana sredstva osiguranici mogu uzeti tek u starijoj životnoj dobi. Prije je prag bio 50 godina, ali danas je povećan na 55. Pomicanje granica predstavlja nepredvidljivost mirovinskog sustava i nepravednost prema osiguranicima koji su krenuli uplaćivati u treći stup s namjerom da novce preuzmu s navršenih 50 godina.

Današnji problem je što se sve trenutne uplate koriste za uzdržavanje sadašnjih umirovljenika, dok ti isti umirovljenici za vrijeme svog radnog vijeka uplaćivali po nižim stopama, a danas primaju mirovine po mnogo većim stopama doprinosa koje terete zaposlene. Također, u pitanje se dovodi i situacija hoće li mirovinski sustav koji je na raspolaganju jednoj generaciji biti dostupan i sljedećoj, posebice ako se uzme u obzir nepovoljni trend pada omjera broja osiguranika i broja umirovljenika.⁷

Ukoliko se demografska struktura stanovništva ne promjeni provođenjem pronatalitetne politike i ostalih mjera za zaustavljanje odseljavanja stanovništva, mirovinski sustav Republike Hrvatske će se nastaviti suočavati s financijskim problemima. Na taj način mirovinski sustav neće moći funkcionirati bez pomoći države, već će se njegova ovisnost o financijskoj pomoći države dodatno povećati.

⁷Liberal hr., dostupno na <https://www.liberal.hr/mirovinski-sustav-mirovine-944>

3. DRUGI STUP MIROVINSKOG OSIGURANJA

3.1. Članstvo u obveznom mirovinskom fondu

Drugi mirovinski stup, kao što je prethodno spomenuto, predstavlja obvezno mirovinsko osiguranje u sustavu individualne kapitalizirane štednje i uređen je Zakonom o obveznim mirovinskim fondovima i Zakonom o mirovinskim osiguravajućim društvima. Njima upravljaju posebna mirovinska društva koja su u privatnom vlasništvu, a pod nadzorom Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (Hanfa). Osiguranici koji su osigurani u sustavu obveznog mirovinskog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti prema Zakonu o mirovinskom osiguranju i koji su mlađi od 40 godina obvezno se osiguravaju na temelju individualne kapitalizirane štednje u mirovinskom fondu koji sami izaberu. Osiguranici su dužni u roku od mjesec dana od dana uspostavljanja njihova obveznog mirovinskog osiguranja odabrati mirovinski fond određene kategorije. Do dana izbora mirovinskoga fonda određene kategorije sredstva osiguranika polažu se na privremeni račun. Osiguranik samostalno može birati kojem mirovinskom društvu i kategoriji obveznog mirovinskog fonda se želi priključiti, putem e-usluge REGOS-a i isključivo na šalteru Središnjeg registra osiguranika (REGOS) koji se nalazi u svim poslovnicama Financijske agencije (FINA). Potrebno je predložiti osobnu iskaznicu i popuniti formular te izabrati mirovinsko društvo, odnosno mirovinski fond u koji osiguranik želi da se uplaćuje dio njegovih mirovinskih doprinosa svaki mjesec u iznosu od 5% od njegove bruto plaće. Osobe u dobi između 40 i 50 godina koje se prvi put zapošljavaju mogu, ali nisu obvezne, pristupiti novomu sustavu mirovinskog osiguranja. Rok za prijavu je mjesec dana od zapošljavanja ili uplate prvoga honorara. Međutim, u slučaju da osiguranik u roku od mjesec dana od uspostavljanja obveznog mirovinskog osiguranja ne odabere mirovinski fond, Središnji registar osiguranika (REGOS) će ga po službenoj dužnosti rasporediti u mirovinski fond kategorije A jednog od četiri mirovinska društva koja upravljaju obveznim mirovinskim fondovima o čemu ćemo više spomenuti u nastavku. Ako član mirovinskog fonda prestane uplaćivati doprinose u mirovinski fond, on ostaje punopravni član fonda u koji je uplaćivao doprinose. Osiguranik može biti članom samo jednoga mirovinskog fonda i imati jedan račun u fondu. Odabir kategorije obveznog mirovinskog fonda odrazit će se i utjecati na visinu mirovine koju će jednog dana osiguranik ostvariti, kao i na kvalitetu života u trećoj životnoj dobi.

3.2. Tri kategorije obveznih mirovinskih fondova

Mirovinski fondovi su ugovorne štedne organizacije u kojima se novčana sredstva pribavljaju uplatama, odnosno doprinosima članova za njihova radnog vijeka. Postoje obvezni i dobrovoljni mirovinski fondovi, koji se razlikuju ovisno o stupu mirovinskog sustava za koji se prikupljaju novčana sredstva. Polazna ideja uvođenja obveznih mirovinskih fondova je ta da osiguranici na početku ulaska u mirovinski sustav lakše mogu podnijeti rizičnija ulaganja, za razliku od onih osiguranika s duljim mirovinskim stažem kojima je sigurnost ulaganja važnija od prinosa. Osiguranici koji se nalaze na početku ulaska u mirovinski sustav imaju više vremena do umirovljenja i samim time veću vjerojatnost da umanje i nadoknade moguće gubitke. S druge strane, osiguranici s duljim vremenskim stažem preferiraju sigurnost ulaganja u odnosu na zaradu s obzirom da na raspolaganju imaju veći iznos uštedenih sredstava i kraći rok za nadoknadu mogućih gubitaka.⁸

Obvezni mirovinski fondovi ulažu u razne vrste imovine poput obveznica i dionica, ali i u druge vrste imovine kao što su depoziti, udjeli u investicijskim fondovima i slično. Zakonom o obveznim mirovinskim fondovima iz 2014. godine uvedeni su obvezni mirovinski fondovi kategorija A, B i C te se međusobno razlikuju po ograničenjima članstva s obzirom na razdoblje do dana umirovljenja (referentni datum) te investicijskoj strategiji i ograničenjima ulaganja. Cilj Zakona je potaknuti osiguranike na aktivan odabir načina upravljanja njihovim sredstvima.

3.2.1. Obvezni mirovinski fond kategorije A

Obvezni mirovinski fond kategorije A, zbog svog načina ulaganja novčanih sredstava osiguranika, spada u najrizičniju kategoriju fondova s očekivanim višim prinosima u dužem periodu. Namijenjen je mlađim osiguranicima drugog stupa iako to nije pravilo. Članovi ovog fonda mogu biti osobe koje do ispunjenja starosnih uvjeta za stjecanje prava na starosnu mirovinu imaju najmanje 10 godina.

⁸Raiffeisen, mirovinski fondovi, dostupno na <https://www.rm.f.hr/obvezni-mirovinski-fondovi-69/69>

Imovina se ulaže u vrijednosne papire i instrumente tržišta novca izdavatelja iz RH, drugih država članica EU ili država članica OECD. Najvažnija zakonska ograničenja ulaganja obveznog mirovinskog fonda kategorije A su:

- Minimalno 30% neto imovine fonda ulaže u obveznice Republike Hrvatske, drugih država članica EU-a ili država članica OECD-a
- Maksimalno 65% neto imovine fonda u korporativne obveznice i komercijalne zapise izdavatelja iz Republike Hrvatske, drugih država članica EU-a ili država članica OECD-a
- Minimalno 40% neto imovine fonda mora biti uloženo u imovinu kojom se trguje ili koja se namiruje u kunama⁹

Fondu A dozvoljeno je i korištenje izvedenica, ali samo u svrhu efikasnog upravljanja i zaštite vrijednosti imovine fonda. Kao što je prethodno spmenuto, ukoilko osiguranik u spomenutom roku od mjesec dana ne odabere fond, Središnji registar osiguranika (REGOS) raspoređivati će ga po službenoj dužnosti u mirovinski fond kategorije A, a nakon isteka roka od 10 godina od dana raspoređivanja u mirovinski fond kategorije A bit će po službenoj dužnosti raspoređen u mirovinski fond kategorije B, osim ako prethodno nije osobno izvršio izbor kategorije mirovinskog fonda, sukladno zakonskim ograničenjima.

Dugoročno ulaganje i veća tolerancija prema riziku, pruža se mogućnost ostvarivanja viših prinosa koje ostvaruju dionice, uz stabilnost koja se postiže ulaganjem u dužničke vrijednosne papire. Ulaganjem imovine u mirovinske fondove kategorije A, društvo nastoji ostvariti kapitalni rast investicija, posebice vodeći računa o sigurnosti imovine.

3.2.2. Obvezni mirovinski fond kategorije B

Obvezni mirovinski fond kategorije B, s umjerenom strategijom ulaganja spada u skupinu srednje rizičnih fondova. Namijenjen je osiguranicima srednje životne dobi koji se u ovom

⁹Hanfa: Mirovinski sustav, str. 12. i 13., dostupno na <https://www.hgk.hr/documents/hanfamirovinski57877d5bcf60d.pdf>

fondu mogu zadržati maksimalno do pet godina prije ulaska u starosnu mirovinu nakon čega ih REGOS raspoređuje u fond kategorije C.

Imovina se ulaže u vrijednosne papire i instrumente tržišta novca izdavatelja iz RH, drugih država članica EU ili država članica OECD. Najvažnija zakonska ograničenja ulaganja obveznog mirovinskog fonda kategorije B su:

- Minimalno 50% neto imovine fonda ulaže isključivo u obveznice izdavatelja iz Republike Hrvatske, drugih država članica EU-a ili država članica OECD-a
- Maksimalno 35% neto imovine fonda može biti uloženo u dionice izdavatelja iz Republike Hrvatske, drugih država članica EU-a ili država članica OECD-a
- Minimalno 60% neto imovine fonda mora biti uloženo u imovinu kojom se trguje ili koja se namiruje u kunama¹⁰

Fond B dozvoljeno je i korištenje izvedenica, ali samo u svrhu efikasnog upravljanja i zaštite vrijednosti imovine fonda.

3.2.3. Obvezni mirovinski fond kategorije C

Obvezni mirovinski fond kategorije C najmanje su rizični i predstavljaju najsigurnije ulaganje. Namijenjen je osiguranicima koji su najliže stjecanju uvjeta za mirovinu, odnosno onima kojima je ostalo manje od pet godina do mirovine, s ciljem očuvanja realne vrijednosti uštede. Također, osobe koje nisu skloni preuzimanju rizika mogu se odlučiti za mirovinski fond ove kategorije i u njemu provesti cijeli radni vijek.

Imovina se ulaže u vrijednosne papire i instrumente tržišta novca izdavatelja iz RH, drugih država članica EU ili država članica OECD. Najvažnija zakonska ograničenja ulaganja obveznog mirovinskog fonda kategorije C su:

- Minimalno 70% neto imovine fonda ulaže isključivo u obveznice izdavatelja iz Republike Hrvatske, drugih država članica EU-a ili država članica OECD-a

¹⁰Hanfa: Mirovinski sustav, str. 13., dostupno na <https://www.hgk.hr/documents/hanfamirovinski57877d5bcf60d.pdf>

- Ulaganje u dionice nije dozvoljeno, a maksimalno 10% neto imovine fonda mogu uložiti u korporativne obveznice i komercijalne zapise izdavatelja iz Republike Hrvatske, drugih država članica EU-a ili država članica OECD-a
- Minimalno 90% neto imovine fonda mora biti uloženo u imovinu kojom se trguje ili koja se namiruje u kunama¹¹

3.2.4. Rizici i promjena obveznog mirovinskog fonda i kategorije fonda

Postoje brojna zakonska ograničenja kojima se osigurava poštivanje načela sigurnosti, razboritosti i opreza te što više smanjenje rizika ulaganja. Rizik predstavlja vjerojatnost nastanka događaja koji može imati negativne posljedice, odnosno potencijalni negativni učinak na vrijednost imovine. Radi se o prepuštanju vlastitog novca ulaganju drugoj osobi, u ovom slučaju mirovinskom društvu koje je osnovalo mirovinski fond. Rizik ulaganja u dionice veći je od rizika ulaganja u vrijednosne dužničke papire. Dužnički vrijednosni papiri nisu toliko izloženi riziku promjena cijena kao što su to dionice.

U slučaju da se osiguranik u jednom trenutku predomisli te poželi promijeniti svoj fond to može učiniti na šalteru REGOS-a u bilo kojoj poslovnici FINA-e na isti način kao i kod prijave u obvezni mirovinski fond. Za promjenu obveznog mirovinskog fonda u prve tri godine članstva obračunava se izlazna naknada, koja prema odbredbama Zakona o obveznim mirovinskim fondovima iznosi:

- U prvoj godini članstva 0,8% od iznosa na osobnom računu osiguranika
- U drugoj godini članstva 0,4% od iznosa na osobnom računu osiguranika
- U trećoj godini članstva 0,2% od iznosa na na osobnom računu osiguranika¹²

Nakon prve tri godine članstvo se može promijentati besplatno. Osiguranik kategoriju fonda može promijeniti tek kada navrší broj godina koji je djeljiv sa tri, jednom godišnje i to samo u kalendarskom mjesecu u kojem je rođen. Postavljanjem takvog uvjeta zakonodavac je imao

¹¹Hanfa: Mirovinski sustav, str. 13., dostupno na <https://www.hgk.hr/documents/hanfamirovinski57877d5bcf60d.pdf>

¹²Središnji državni portal, dostupno na <https://mss.gov.hr/kapitalizirana-stednja-ii-i-iii-stup/clanstvo-u-omf/161>

namjeru spriječiti velike odljeve iz mirovinskih fondova pojedinih kategorija koji bi mogli narušiti ravnotežu nužnu za ostvarivanje investicijske strategije. Također, osiguranik jednog mirovinskog fonda može prijeći u drugi mirovinski fond iste kategorije kojim upravlja drugo mirovinsko društvo, ako je od prethodne promjene mirovinskog fonda prošlo više od 14 dana. Naime, svako mirovinsko društvo upravlja jednim obveznim mirovinskim fondom svake od kategorija A, B i C.

Izvor: <https://www.hanfa.hr/edukacija-i-potro%C5%A1a%C4%8Di/financijska-pismenost/izaberi-budu%C4%87nost/>

Slika 1. Tri ključna čimbenika za odabir fonda

Kao što je prethodno spomenuto, REGOS ima pravo pebacivati članove fonda u drugu kategoriju kada steknu određene uvjete za to, i to na sljedeći način:

- Ako je osiguranik član fonda kategorije A, na dan kada do ispunjenja uvjeta za starosnu mirovinu bude imao još deset godina prebacit će ga u mirovinski fond kategorije B kojim upravlja isto mirovinsko društvo

- Ako je osiguranik član fonda kategorije B koji do stjecanja uvjeta za starosnu mirovinu ima manje od pet godina, prebacit će ga u mirovinski fond kategorije C kojim upravlja isto mirovinsko društvo
- Ako je osiguraniku do datuma umirovljenja ostalo pet do deset godina, može se samostalno odlučiti o promjeni iz fonda kategorije B u fond kategorije C, ali nema više mogućnost izbora fonda kategorije¹³

3.3. Imovina obveznog mirovinskog fonda

Mirovinsko društvo upravlja fondom, ali osiguranik i ostali članovi fonda vlasnici su imovine obveznog mirovinskog fonda. Ovdje se radi o osobnoj imovini pojedinog člana obveznog mirovinskog fonda, pa ako taj član premine, a njegovi članovi obitelji nemaju pravo na obiteljsku mirovinu, ukupna kapitalizirana sredstva na računu preminulog člana predmet su nasljeđivanja prema zakonu koji uređuje pravo nasljeđivanja. Svako mirovinsko društvo mora izabrati depozitara i to kreditnu instituciju ili podružnicu kreditne institucije koja ima odobrenje Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga (Hanfe) za obavljanje tog posla. Depozitar u ime osiguranika čuva imovinu iz mirovinskog fonda.

Mirovinski fond ne može propasti, ali se može smanjiti vrijednost imovine u njegovu vlasništvu. Radi zaštite osiguranika zakonom je propisan tzv. zajamčeni prinos. Svakom članu mirovinskog fonda jamči se prinos u visini referentnog prinosa odgovarajuće kategorije mirovinskih fondova umanjenog za dvanaest postotnih bodova u mirovinskom fondu kategorije A, šest postotnih bodova u mirovinskom fondu kategorije B te tri postotna boda u mirovinskom fondu kategorije C. Stopa referentnog prinosa računa se kao aritmetička sredina prosječnih godišnjih prinosa svih mirovinskih fondova iste kategorije za razdoblje od prethodne tri kalendarske godine, pri čemu pojedini fond sudjeluje proporcionalno s obzirom na svoj udio u ukupnoj neto vrijednosti imovine svih mirovinskih fondova iste kategorije.¹⁴

Također, mirovinsko društvo dužno je za svaki dan vrednovanja objaviti na svojim internetskim stranicama neto vrijednost imovine i vrijednost obračunske jedinice mirovinskog

¹³Hanfa: Mirovinski sustav, str. 14., dostupno na <https://www.hgk.hr/documents/hanfamirovinski57877d5bcf60d.pdf>

¹⁴Hanfa: Mirovinski sustav, str. 15., dostupno na <https://www.hgk.hr/documents/hanfamirovinski57877d5bcf60d.pdf>

fonda. Dužno je, nadalje, usvojiti i objaviti statut mirovinskog fonda, usvojiti i objaviti informativni prospekt mirovinskog fonda, za mirovinski fond kojim upravlja usvojiti i objaviti tromjesečne i revidirane godišnje izvještaje, a, kada je to moguće, i na svojim internetskim stranicama objaviti svaki pravni i poslovni događaj u vezi s mirovinskim društvom kada se radi o događajima koji bi mogli značajno utjecati na poslovanje mirovinskog fonda. Na internetskim stranicama Hanfe, u rubrici Publikacije, svaki mjesec objavljuju se i izvješća u kojima možete pronaći podatke o broju članova, imovini pod upravljanjem, ostvarenim prinosima fondova i sličnome.

Zakonske odredbe u Hrvatskoj propisuju strukturu ulaganja obveznih mirovinskih fondova. Propisane su količina i vrsta domaćih i inozemnih vrijednosnih papira u koje obvezni mirovinski fondovi smiju ulagati. Na inozemna tržišta kapitala može se ulagati jedino u vrijednosne papire izdavatelja čije je sjedište u nekoj od članica EU ili članica OECD-a. Do ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju u inozemnu imovinu moglo se ulagati najviše 20% imovine mirovinskog fonda. Od ulaska u EU nema ograničenja. Također, imovina mirovinskog fonda morala se ulagati u vrijednosne papire čiji je izdavatelj RH, odnosno HNB najmanje do 50% imovine mirovinskog fonda. Zbog zaštite imovine mirovinskog fonda, kod ulaganja su se upotrebljavati terminski ugovori, opcije i ostali izvedeni financijski instrumenti. Mirovinskom društvu je zabranjena prodaja bilo kakve imovine mirovinskog fonda članovima uprave i nadzornog odbora mirovinskog društva, banci skrbniku te bilo kojoj drugoj osobi koja je povezana osoba s navedenim fizičkim ili pravnim osobama. Također, zabranjeno je i kupovanje imovine od bilo koje fizičke ili pravne osobe koje imaju veze s mirovinskim društvom ili mirovinskim fondom, kao i davanje kredita ili jamstva svim fizičkim ili pravnim osobama. Najviše se ulaže u državne obveznice, ulaganja u domaće i otvorene investicijske fondove znatno se povećavaju dok su ulaganja u inozemne vrijednosne papire relativno manja.

3.4. Četiri mirovinska osiguravajuća društva

Mirovinsko osiguravajuće društvo nudi mirovinske programe isplate mirovina u okviru obveznog i dobrovoljnog mirovinskog osiguranja na temelju individualne kapitalizirane štednje i jednokratnih uplata u mirovinsko osiguravajuće društvo. Mirovinska osiguravajuća društva isplaćuju umirovljenicima mirovine iz drugog i trećeg stupa mirovinskog osiguranja

kada steknu pravo na isplatu mirovina u okviru obveznog mirovinskog osiguranja na temelju individualne kapitalizirane štednje članova obveznih mirovinskih fondova. Za isplatu mirovine, mirovinsko osiguravajuće društvo koriti sredstva koja su prikupljena uplaćenim doprinosima osiguranika u mirovinske fondove – za drugi stup obveznim doprinosima u visini od 5% od bruto plaće osiguranika i za treći stup dobrovoljnim doprinosima osiguranika. Prikupljeni novac, mirovinsko osiguravajuće društvo dalje ulaže u unaprijed određene strategije ulaganja u obveznice, dionice itd., u svrhu ostvarivanja dodatnih novčanih sredstava kako bi isplaćena mirovina bila što veća.

Mirovinsko osiguravajuće društvo s kojim osiguranik, kao budući korisnik mirovine, sklopi ugovor o mirovini će u trenutku umirovljenja dobiti sav novac od mirovinskog društva koje je do trenutka umirovljenja upravljalo mirovinskim fondom u kojem je osiguranik bio član. U slučaju da osoba stanuje u inozemstvu mirovinsko osiguravajuće društvo će joj isplaćivati mirovinu u skladu s dogovorom s državama članicama i trećim državama, bez toga da korisnik mirovine plaće troškove isplate.¹⁵

Također, u svom procesu poslovanja mirovinsko osiguravajuće društvo ostvaruje pojedine troškove koje mora pokriti. Stoga društvo osiguranicima zaračunava naknadu od uplaćenih sredstava u visini od maksimalno 5% od primljene doznake obveznog mirovinskog fonda. Odluku o granici najviše naknade za pokriće troškova poslovanja određuje Hanfa.¹⁶

Prema Zakonu o obveznim mirovinskim fondovima („Narodne novine“ broj 19/2014) obvezni mirovinski fond osniva mirovinsko društvo koje upravlja njime u svoje ime i za račun članova obveznog mirovinskog fonda. Trenutno u Hrvatskoj postoje četiti mirovinska društva koja upravljaju obveznim mirovinskim fondovima te svaki od njih ima tri kategorije obveznih mirovinskih fondova A, B i C, a to su su:

1. PBZ CROATIA OSIGURANJE d.d. – društvo za upravljanje obveznim mirovinskim fondovima
2. Allianz ZB d.o.o. – društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima
3. Raiffeisen – društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima d.d.

¹⁵Hanfa: Mirovinski sustav, str. 27., dostupno na <https://www.hgk.hr/documents/hanfamirovinski57877d5bcf60d.pdf>

¹⁶Hanfa: Mirovinski sustav, str. 27., dostupno na <https://www.hgk.hr/documents/hanfamirovinski57877d5bcf60d.pdf>

4. ERSTE d.o.o. – društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima

3.5. Vrste i oblici mirovina u okviru obveznog mirovinskog osiguranja

Nakon što se sklopi ugovor i dogovore svi detalji vezani za mirovinu, ona se počinje isplaćivati, i to mjesečno i unaprijed, ne kasnije od dana određenog u ugovoru o mirovini. Također, u okviru obveznog mirovinskog osiguranja mogu se izabrati razni mirovinski programi ovisno o vrsti i obliku mirovine kao i o uvjetima koje budući umirovljenici ispunjavaju.

Postoji nekoliko vrsta mirovine koje mirovinsko osiguravajuće društvo nudi u okviru obveznog osiguranja, a to su:

- starosna mirovina
- prijevremena starosna mirovina
- invalidska mirovina
- obiteljska mirovina

Osim izbora vrste mirovine postoje i razni oblici mirovine, a to su:

- pojedinačna mirovina
- zajednička mirovina koja se isplaćuje korisniku mirovine ili doživotno bračnom drugu koji nadživi korisnika
- pojedinačna mirovina sa zajamčenim razdobljem, s tim da se u slučaju smrti korisnika prije isteka zajamčenog razdoblja novac nastavi isplaćivati imenovanom korisniku do isteka zajamčenog razdoblja
- zajednička mirovina sa zajamčenim razdobljem koja se isplaćuje korisniku ili doživotno bračnom drugu koji nadživi korisnika, ili nakon smrti obaju bračnih drugova unutar zajamčenog razdoblja, imenovanom korisniku do kraja zajamčenog razdoblja, ukoliko bračni drugovi prethodno za to daju suglasnost.

U slučajevima isplate zajedničke mirovine, iznos mirovine koji se isplaćuje bračnom drugu koji nadživi korisnika ne može biti manji od 60% mirovine koja se isplaćivala korisniku. Kod mirovine sa zajamčenim razdobljem, u ugovoru je potrebno imenovati osobu koja će biti korisnik do kraja tog razdoblja. U tom slučaju, iznos mirovine koja se isplaćuje novom imenovanom korisniku do kraja zajamčenog razdoblja ne može biti manji od 50% mirovine koja se isplaćivala dosadašnjem korisniku.¹⁷

3.5.1. Starosna mirovina

Pravo na starosnu mirovinu osobe ostvaruju kada zadovolje uvjete vezane za godine života i mirovinski staž. Mirovinski staž predstavlja vrijeme koje je osoba provela u obveznom mirovinskom osiguranju i produženom osiguranju (staž osiguranja), uvećanom za posebni staž (razdoblje izvan osiguranja koje je priznato kao mirovinski staž).¹⁸ Od 1. siječnja 2014. do 31. prosinca 2030. (prijelazno razdoblje), pravo na starosnu mirovinu se stječe s 65 godina života i 15 godina mirovinskog staža.¹⁹

Tablica 1. Starosna mirovina žena prema povoljnijim uvjetima u razdoblju od 1. siječnja 2014. do 31. prosinca 2030.

¹⁷Hanfa: Mirovinski sustav, str. 33., dostupno na <https://www.hgk.hr/documents/hanfamirovinski57877d5bcf60d.pdf>

¹⁸Narodne Novine: Zakon o mirovinskom osiguranju: čl. 8. stavka 4., dostupno na <https://www.zakon.hr/z/91/Zakon-o-mirovinskom-osiguranju>

¹⁹7 Narodne Novine: Zakon o mirovinskom osiguranju: čl. 33. stavka 1., dostupno na <https://www.zakon.hr/z/91/Zakon-o-mirovinskom-osiguranju>

GODINA OSTVARIVANJA PRAVA	PROPISANA STAROSNA DOB -ŽENE-	
	godine	mjeseci
2014.	61	0
2015.	61	3
2016.	61	6
2017.	61	9
2018.	62	0
2019.	62	4
2020.	62	6
2021.	62	9
2022.	63	0
2023.	63	3
2024.	63	6
2025.	63	9
2026.	64	0
2027.	64	3
2028.	64	6
2029.	64	9

Izvor: prikaz autora

Iz navedene tablice može se primjetiti da su 2014. godini žene mogle ostvariti pravo na starosnu mirovinu sa 61 godinom života i najmanje 15 godina mirovinskog staža, a svake sljedeće godine granica vezana za godine života se povećava za tri mjeseca te doseže 65 godina u 2030. godini. Od 1. siječnja 2031. do 31. prosinca 2037. svim osiguranicima se, bez obzira na spol, uvjet za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu koji se odnosi na godine života povećava za tri mjeseca godišnje. Od početka 2038. godine pravo na starosnu mirovinu će se ostvarivati sa 67 godina života i 15 godina mirovinskog staža.²⁰

Iznimno je zakonom koji je bio na snazi od 1. siječnja do 31. prosinca 2019. godine bilo propisano povećanje dobi za po 4 mjeseca svake godine, no izmjenom zakona koji je na snazi od 1. siječnja 2020. godine uvedeno je prijelazno razdoblje za žene ponovno prema povoljnijim uvjetima te se povećanje starosne dobi sa 4 smanjilo na 3 mjeseca svake godine, uz iznimno povećanje od 2 mjeseca u 2020. u odnosu na 2019. godinu.²¹

²⁰Narodne Novine: Zakon o mirovinskom osiguranju: čl. 33. stavka 2. i 3., dostupno na <https://www.zakon.hr/z/91/Zakon-o-mirovinskom-osiguranju>

²¹Migracije.hr, dostupno na

3.5.2. Prijevremena starosna mirovina

Od 1. siječnja 2014. do 31. prosinca 2030., pravo na prijevremenu starosnu mirovinu osoba stječe sa 60 godina života i 35 godina mirovinskog staža.²²U prijelaznom razdoblju od 2014. do 2029. godine žene ostvaruju pravo na prijevremenu starosnu mirovinu pod povoljnijim uvjetima s nižom starosnom dobi i manjim mirovinskim stažem, tako da se od 1. siječnja 2019. do 31. prosinca 2028. starosna dob i mirovinski staž postupno povećavaju za po 3 mjeseca svake godine. Iznimno je zakonom koji je bio na snazi od 1. siječnja do 31. prosinca 2019. godine bilo propisano povećanje starosne dobi i mirovinskog staža za po 4 mjeseca svake godine, no izmjenom zakona koji je na snazi od 1. siječnja 2020. godine uvedeno je prijelazno razdoblje za žene ponovno prema povoljnijim uvjetima te se povećanje starosne dobi i mirovinskog staža smanjilo sa 4 na 3 mjeseca svake godine, uz iznimno povećanje od 2 mjeseca u 2020. u odnosu na 2019. godinu.²³

Tablica 2. Prijevremena starosna mirovina žena prema povoljnijim uvjetima u razdoblju od 1. siječnja 2014 do 31. prosinca 2030.

<https://migracije.hr/drzavljeni-3-zemalja/mirovinsko-osiguranje/starosna-mirovina/>

²²Narodne Novine: Zakon o mirovinskom osiguranju: čl. 34. stavka 1., dostupno na <https://www.zakon.hr/z/91/Zakon-o-mirovinskom-osiguranju>

²³Migracije.hr, dostupno na <https://migracije.hr/drzavljeni-3-zemalja/mirovinsko-osiguranje/starosna-mirovina/>

GODINA OSTVARIVANJA PRAVA	STAROSNA DOB	MIROVINSKI STAŽ
	<i>Godine</i>	<i>mjeseci</i>
2014.	56 god	31 god
2015.	56 god i 3 mjeseca	31 god i 3 mjeseca
2016.	56 god i 6 mjeseci	31 god i 6 mjeseci
2017.	56 god i 9 mjeseci	31 god i 9 mjeseci
2018.	57 god	32 god
2019.	57 god i 4 mjeseca	32 god i 4 mjeseca
2020.	57 god i 6 mjeseci	32 god i 6 mjeseci
2021.	57 god i 9 mjeseci	32 god i 9 mjeseci
2022.	58 god	33 god
2023.	58 god i 3 mjeseca	33 god i 3 mjeseca
2024.	58 god i 6 mjeseci	33 god i 6 mjeseci
2025.	58 god i 9 mjeseci	33 god i 9 mjeseci
2026.	59 god	34 god
2027.	59 god i 3 mjeseca	34 god i 3 mjeseca
2028.	59 god i 6 mjeseci	34 god i 6 mjeseci
2029.	59 god i 9 mjeseci	34 god i 9 mjeseci

Izvor: prikaz autora

Iz tablice je vidljivo da su žene u odnosu na muškarce povlaštene s nižim granicama godina života, ali i godinama mirovinskog staža, što nije slučaj kod starosne mirovine.

Od 1. siječnja 2031. do 31. prosinca 2037. svim osiguranicima se, bez obzira na spol, uvjet koji se odnosi na godine života povećava za tri mjeseca godišnje dok granica mirovinskog staža ostaje 35 godina. Od 1. siječnja 2038. godine prijevremenu starosnu mirovinu osobe će moći ostvarivati sa 62 godine života i 35 godina mirovinskog staža.²⁴

S obzirom da se radi o prijevremenoj mirovini, odnosno situaciji kada je osoba i dalje radno sposobna, iznos prijevremene starosne mirovine koju će osoba primati će se smanjiti za visinu od 0,10% do 0,34% mjesečno, ovisno o godinama mirovinskog staža koje je osoba ostvarila. Iznimka u kojoj se ne provodi to umanjeње postoji jedino u slučaju da je osiguranje

²⁴Narodne Novine: Zakon o mirovinskom osiguranju: čl. 34. stavka 2. i 3., dostupno na <https://www.zakon.hr/z/91/Zakon-o-mirovinskom-osiguranju>

zaustavljeno zbog stečaja poslodavca, a osoba je minimalno dvije godine bila prijavljena na zavodu za zapošljavanje kao nezaposlena.²⁵

3.5.3. Invalidska mirovina

Za ostvarivanje prava na invalidsku mirovinu mora postojati djelomični ili potpuni gubitak radne sposobnosti te uvjet staža. Djelomični gubitak nastaje kada je osoba sposobna obavljati 70% radnog vremena na prilagođenim poslovima, a ne postoji mogućnost osposobljenja za rad na drugim poslovima uz pomoć profesionalne rehabilitacije. Potpuni gubitak radne sposobnosti se odnosi na situaciju kada osoba u potpunosti ostane bez radne sposobnosti.²⁶

Ako je gubitak radne sposobnosti izazvan ozljedom na radu ili profesionalnom bolešću, osoba može ostvariti invalidsku mirovinu bez obzira na njen dosadašnji mirovinski staž. Ako se pak radi o ozljedi izvan rada ili o bolesti moraju se zadovoljiti uvjeti vezani za mirovinski staž. Uvjet glasi da staž osobe, koja je doživjela djelomični ili potpuni gubitak radne sposobnosti izazvan bolešću ili ozljedom izvan rada prije 65. godine života, mora iznositi minimalno jednu trećinu radnog vijeka. Radni vijek računa se od 20. godine života osiguranika do dana kada je nastao djelomični ili potpuni gubitak radne sposobnosti, a broji se u punim godinama. Radni vijek računa se od 23. godine života onim osiguranicima koji su završili preddiplomski sveučilišni studij ili stručni studij, odnosno koji su ostvarili višu stručnu spremu prema ranijim propisima te od 26. godine života osiguranicima koji su završili preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij, odnosno koji su ostvarili visoku stručnu spremu prema ranijim propisima. Ako se potpuni gubitak radne sposobnosti dogodio u vremenu trajanja osiguranja ili u roku od jedne godine od dana prestanka osiguranja, osoba koja doživi potpuni gubitak radne sposobnosti prije 30. godine života ima pravo na invalidsku mirovinu s najmanje jednom godinom staža osiguranja. Ako osoba sa završenim preddiplomskim sveučilišnim studijem ili stručnim studijem doživi potpuni gubitak radne sposobnosti prije 35. Godine života ima pravo na invalidsku mirovinu s najmanje dvije godinom staža osiguranja, a osoba sa završenim preddiplomskim i diplomskim sveučilišnim studijem ili integriranim

²⁵Hanfa: Mirovinski sustav, str. 20., dostupno na https://www.hanfa.hr/uploads/2015/04/08/1428493991_c3e8039b45535f1bddfdb0b3e2487f6.pdf

²⁶Narodne Novine: Zakon o mirovinskom osiguranju: čl. 37. stavka 1. i 2., dostupno na <https://www.zakon.hr/z/91/Zakon-o-mirovinskom-osiguranju>

preddiplomskim i diplomskim sveučilišnim studijem ili specijalističkim diplomskim stručnim studijem doživi potpuni gubitak radne sposobnosti prije 35. Godine života ima pravo na invalidsku mirovinu s najmanje jednom godinom staža osiguranja.²⁷

3.5.4. Obiteljska mirovina

Kada član mirovinskog osiguranja umre, članovi njegove obitelji imaju pravo na obiteljsku mirovinu samo ako umrli osiguranik ispunjava barem jedan od navedenih uvjeta: da ima minimalno pet godina staža osiguranja (razdoblje nakon završene 15. godine života osiguranika koje je proveo u obveznom mirovinskom osiguranju i produženom osiguranju) ili 10 godina mirovinskog staža, da zadovoljava uvjete vezane za duljinu mirovinskog staža kod ostvarivanja prava invalidske mirovine te da je osiguranik bio korisnik profesionalne rehabilitacije. Dužina mirovinskog staža osiguranika se ne uzima u obzir ukoliko je smrt osiguranika nastala kao posljedica ozljede na radu ili profesionalne bolesti.²⁸

Članovi obitelji koji imaju pravo na obiteljsku mirovinu su primjerice:

- udovica, udovac, izvanbračni drug, životni partner ili neformalni životni partner
- dijete sa statusom osobe s invaliditetom
- dijete mlađe od 15 godina u slučaju smrti roditelja i ima pravo na korištenje te mirovine do svoje 18. godine tijekom redovitog školovanja i ako je bez posla
- otac, majka, očuh, maćeha, životni partner roditelja i posvojitelji

²⁷3 Narodne Novine: Zakon o mirovinskom osiguranju: čl. 34. stavka 1., 2., 3. i 5., dostupno na <https://www.zakon.hr/z/91/Zakon-o-mirovinskom-osiguranju>

²⁸5 Narodne Novine: Zakon o mirovinskom osiguranju: čl. 65. stavka 1. i 2., dostupno na <https://www.zakon.hr/z/91/Zakon-o-mirovinskom-osiguranju>

4. IZVJEŠTAJ O RADU OBVEZNIH MIROVINSKIH FONDOVA

4.1. Poslovanje obveznih mirovinskih fondova u 2019. godini

2019. godina predstavlja osamnaestu godinu rada obveznih mirovinskih fondova u Republici Hrvatskoj. Obvezni mirovinski fondovi u toj godini ostvarili su prinose svojim članovima u iznosu od 13,22% u fondovima kategorije A, 9,04% u fondovima kategorije B i 5,43% u fondovima kategorije C. Imovina na osobnim računima osiguranika nastavila je rasti te je dosegla preko 112 milijardi kuna, a razlog tome su kontinuirane uplate doprinosa te ostvareni prinosi na uložena sredstva. Izraženi rizici na tržištima kapitala početkom 2019. godine predstavljali su zabrinutost oko prinosi koji će se moći ostvariti. Naposljetku, godina se pokazala iznimno dobrom za sve sudionike tržišta kapitala s obzirom da je većina klasa imovine ostvarila pozitivne prinose. Razlog tome je nastavak provođenja ekspanzivne monetarne politike Europske centralne banke (ECB) i zaokret Američke centralne banke (FED) koje je tijekom 2019. godine tri puta snizila referentnu kamatnu stopu. Također, ove mjere utjecale su i na domaće dioničko tržište koje bilježi pozitivne prinose. Obvezni mirovinski fondovi predstavljaju ključan čimbenik dugoročnog domaćeg financiranja Republike Hrvatske i značajni su sudionici u svim novim izdanjima kojima je Republika Hrvatska prikupljala novčana sredstva na domaćem i međunarodnim tržištima kapitala.

4.2. Imovina i struktura portfelja obveznih mirovinskih fondova

Sukladno Zakonu o obveznim mirovinskim fondovima (Narodne novine, broj 19/14, 93/15, 64/18, 115/18, dalje u tekstu: Zakon), obvezni mirovinski fond je zasebna imovina bez pravne osobnosti, koji se kao fond posebne vrste osniva radi prikupljanja novčanih sredstava uplaćivanjem doprinosa članova mirovinskog fonda i ulaganja tih sredstava s ciljem povećanja vrijednosti imovine mirovinskog fonda radi osiguranja isplate mirovinskih davanja članovima mirovinskog fonda, u skladu sa zakonskim odredbama.²⁹

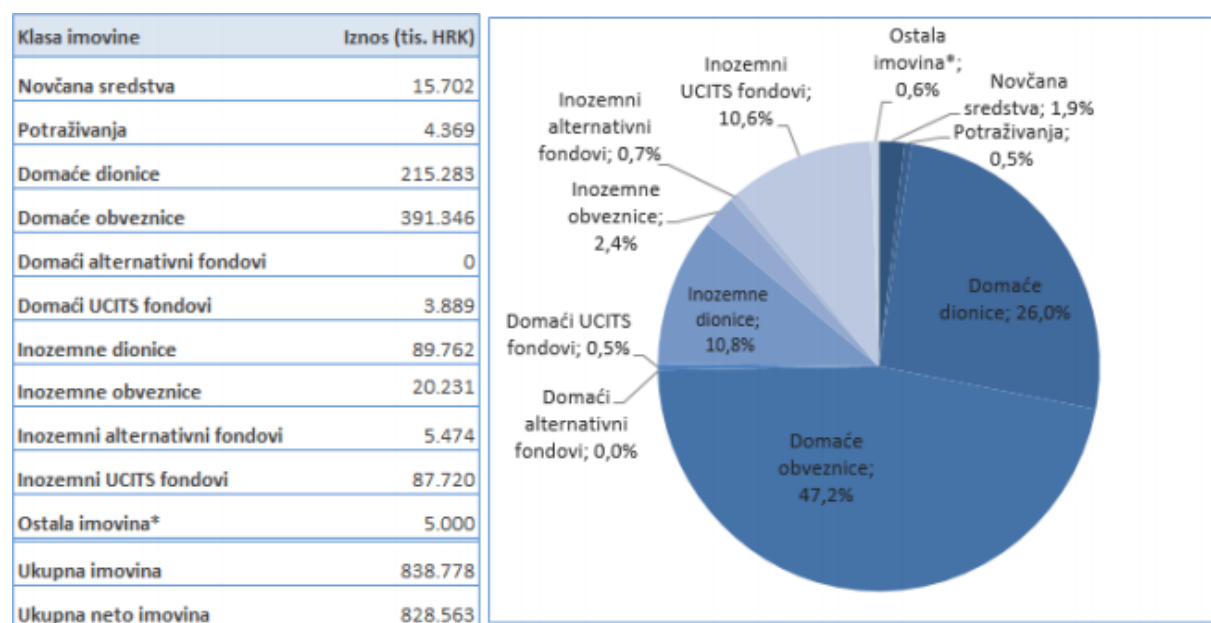
²⁹Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2019. godinu, str. 3., dostupno na https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-04-08/171902/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_MIROVINSKA_DRUSTVA_2019.pdf

Neto imovina pod upravljanjem obveznih mirovinskih fondova na dan 31. prosinca 2019. godine iznosila je 112.598.104.951 HRK (2018.: 98.126.193.546 HRK) što predstavlja porast od 14,75% u odnosu na kraj prethodne godine. Od ukupne neto imovine obveznih mirovinskih fondova tek 0,74%, tj. 828.562.569 HRK, odnosi se na imovinu fondova kategorije A, na imovinu fondova kategorije C odnosi se 5,02%, tj. 5.649.949.415 HRK, dok najveći dio, čak 94,25%, tj. 106.119.592.968 HRK, čini imovina fondova kategorije B.³⁰

Velika većina imovine obveznih mirovinskih fondova se nalazi u financijskim instrumentima domaćeg tržišta što predstavlja problem prevelike izloženosti jednom tržištu, a najviše se ulaže u obveznice. Politika ulaganja ide prema financiranju države umjesto prema povećanju imovine sadašnjim i budućim umirovljenicima. Fondovi zapravo služe državi kako bi se financirala što dovodi do prevelike izloženosti domaćem tržištu.

4.2.1. Struktura portfelja obveznih mirovinskih fondova kategorije A

Tablica 3. Struktura portfelja obveznih mirovinskih fondova kategorije A

*Ostala imovina uključuje instrumente tržišta novca i depozite

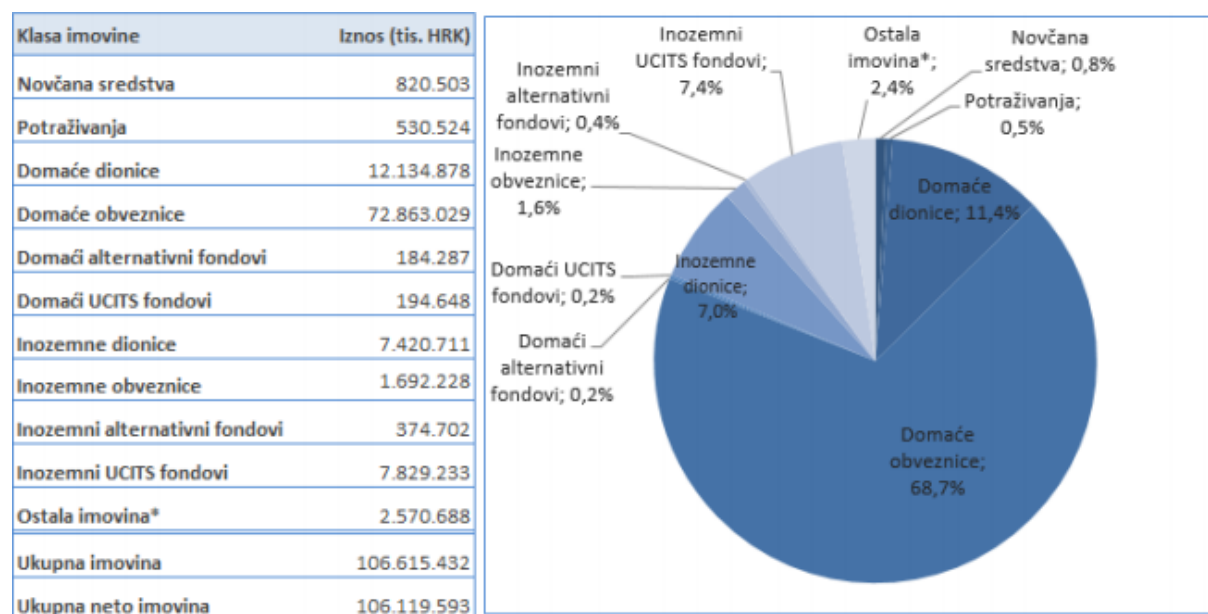
Izvor: HANFA

³⁰Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2019. godinu, str. 3., dostupno na https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-04-08/171902/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_MIROVINSKA_DRUSTVA_2019.pdf

Prethodno je spomenuto da su obvezni mirovinski fondovi kategorije A, najrizičnija kategorija fondova s očekivanim višim prinosima u dužem periodu te da su većinom namijenjeni mlađim osiguranicima. Iz *tablice 3.* je vidljivo da je na kraju 2019. godine najviše uloženi sredstava od 47,2% uloženo u domaće državne i korporativne obveznice, a 47,4% na domaćim i inozemnim dioničkim tržištima. U ovoj kategoriji najviša dozvoljena izloženost dioničkom društvu (kroz direktna ulaganja u dionice ili indirektno putem investicijskih fondova koji ulažu u dionice) iznosila je do kraja 2019. godine 55% neto imovine mirovinskog fonda. U inozemne obveznice uloženo je 2,4% neto imovine, a u alternativne fondove 0,7% neto imovine.³¹

4.2.2. Struktura portfelja obveznih mirovinskih fondova kategorije B

Tablica 4. Struktura portfelja obveznih mirovinskih fondova kategorije B

*Ostala imovina uključuje instrumente tržišta novca i depozite

Izvor: HANFA

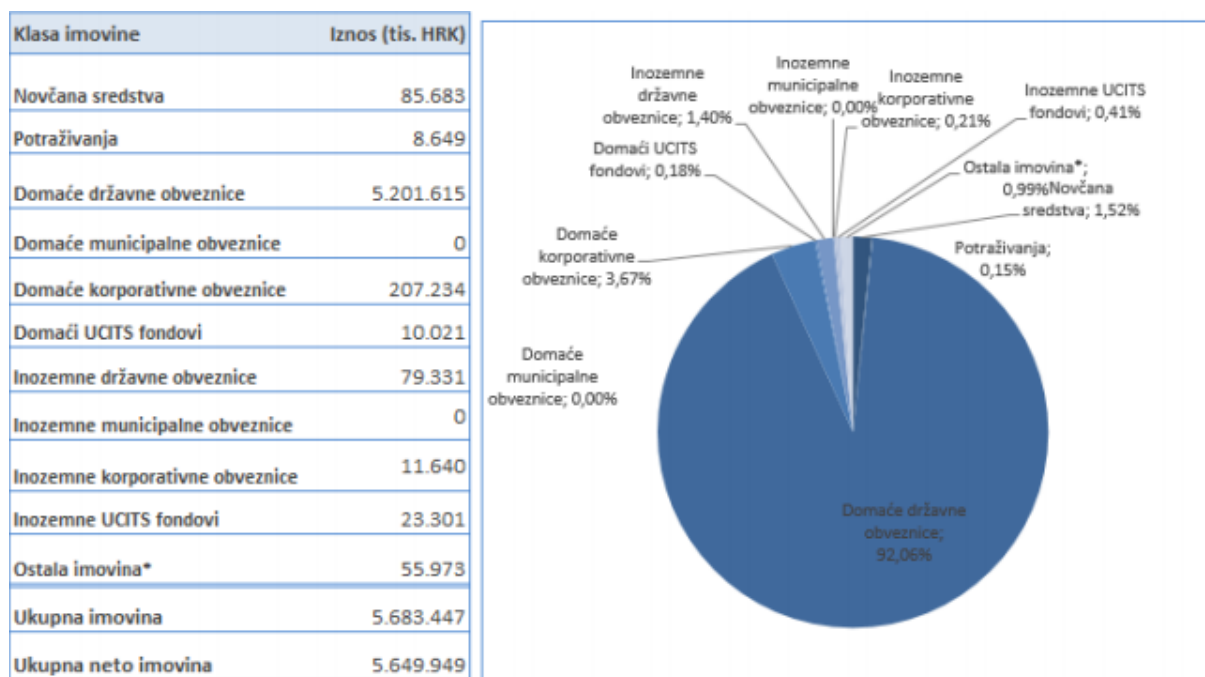
Obvezni mirovinski fond kategorije B spada u skupnu srednje rizičnih fondova i broji daleko najviše članstava i imovine te je namijenjen osiguranicima srednje životne dobi. Kako je

³¹Izveštaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2019. godinu, str. 4., dostupno na https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-04-08/171902/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_MIROVINSKA_DRUSTVA_2019.pdf

vidljivo iz *tablice 4.* na kraju 2019. godine obvezni mirovinski fondovi imali su 68,7% sredstava uloženo u domaće države i korporativne obveznice, a 25,8% na domaćim i inozemnim dioničkim tržištima. U ovoj kategoriji najviša dozvoljena izloženost dioničkom tržištu po Zakonu (kroz direktna ulaganja u dionice ili indirektno putem investicijskih fondova koji ulažu u dionice) iznosi 35% neto imovine mirovinskog fonda. U inozemne obveznic uloženo je 1,6% neto imovine, a u alternativnim fondovima oko 0,6% neto imovine. Razlog velikoj izloženosti obveznicama Republike Hrvatske su postojeći zakonski limiti ulaganja, ali i premali broj projekata pripremljenih na način da zadovoljavaju zakonske uvjete za ulaganja mirovinskih fondova.³²

4.2.3. Struktura portfelja obveznih mirovinskih fondova kategorije C

Tablica 5. Struktura portfelja obveznih mirovinskih fondova kategorije C

*Ostala imovina uključuje instrumente tržišta novca i depozite

Izvor: HANFA

³²Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2019. godinu, str. 5., dostupno na https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-04-08/171902/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_MIROVINSKA_DRUSTVA_2019.pdf

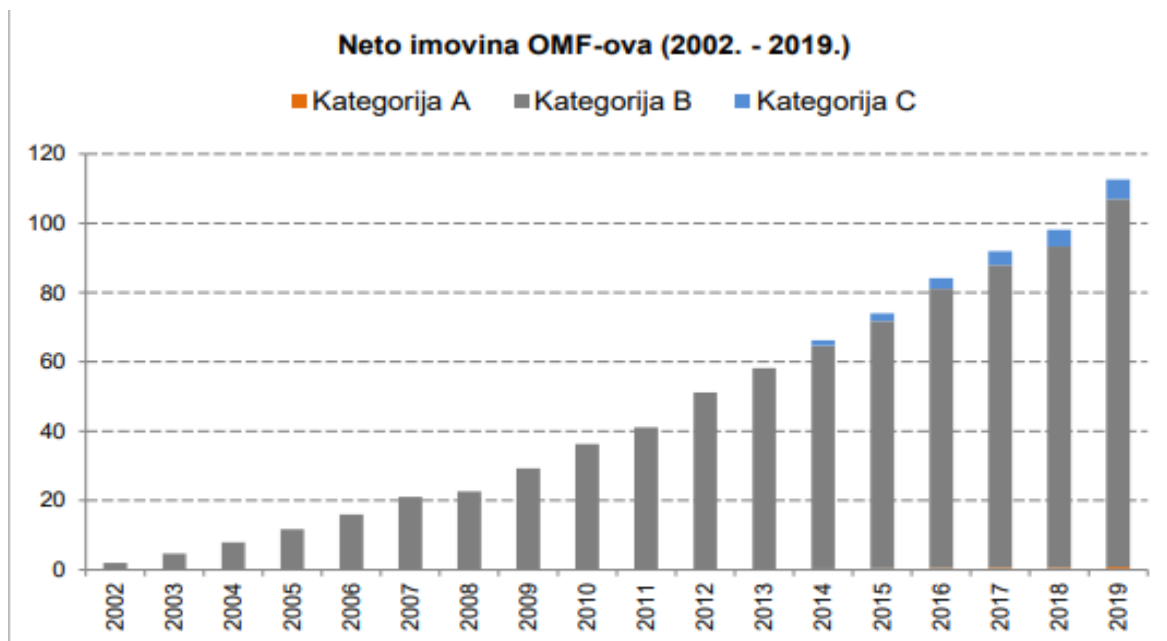
Obvezni mirovinski fondovi kategorije C namijenjeni su osiguranicima koji su najbliži stjecanju uvjeta za mirovinu, odnosno onima kojima je ostalo manje od 5 godina do mirovine te predstavljaju najmanje rizičnu kategoriju fondova. U ovoj kategoriji u potpunosti je zabranjeno ulaganje u dioničko tržište, odnosno dozvoljeno je jedino ulaganje u obveznice i investicijske fondove koji ulažu u obveznice te u instrumente novčanog tržišta. Iz *tablice 5.* vidljivo je da su fondovi kategorije C ulagali su gotovo isključivo u domaće državne obveznice, u manjoj mjeri u domaće korporativne obveznice te u inozemne državne i korporativne obveznice.³³

4.3. Rezultati poslovanja obveznih mirovinskih fondova

Neto mirovina obveznih mirovinskih fondova na kraju 2019 iznosila je 112,6 milijardi kuna uz porast na godišnjoj razini od 14,75%. Neto mirovinski doprinosi uplaćeni u drugi stup u 2019. godini iznosili su 6,7 milijardi kuna, dok su isplate iz drugog stupa iznosile 1,2 milijardi kuna, a obvezni mirovinski fondovi su u 2019. godini svojim članovima zaradili 8,9 milijardi kuna. U 2019. godini ukupna uplata neto mirovinskih doprinosa u drugi stup veća je za 8,2% u odnosu na prethodnu godinu.³⁴ Kretanje neto imovine obveznih mirovinskih fondova u periodu od osnivanja do kraja 2019. godine prikazano je na *slici 2.* i *tablici 6.*

³³Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2019. godinu, str. 6., dostupno na https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-04-08/171902/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_MIROVINSKA_DRUSTVA_2019.pdf

³⁴Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2019. godinu, str.8., dostupno na https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-04-08/171902/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_MIROVINSKA_DRUSTVA_2019.pdf

Izvor: HANFA

Slika 2. Kretanje neto imovine obveznih mirovinskih fondova od početka rada

Tablica 6. Neto imovina obveznih mirovinskih fondova po kategorijama (u mil. kuna)

Datum	Kategorija A	Kategorija B	Kategorija C	Ukupno
31.12.2005		11.714		11.714
31.12.2006		15.919		15.919
31.12.2007		21.002		21.002
31.12.2008		22.591		22.591
31.12.2009		29.265		29.265
31.12.2010		36.328		36.328
31.12.2011		41.067		41.067
31.12.2012		51.134		51.134
31.12.2013		58.238		58.238
31.12.2014	354	64.351	1.577	66.282
31.12.2015	417	71.352	2.236	74.005
31.12.2016	506	80.624	3.049	84.179
31.12.2017	590	87.375	3.960	91.925
31.12.2018	653	92.634	4.839	98.126
31.12.2019	829	106.120	5.650	112.598

Izvor: HANFA

4.4. Prinosi obveznih mirovinskih fondova

Prinosi obveznih mirovinskih fondova, prikazuju se putem referentnih indeksa za pojedine kategorije fondova (MIREX A, MIREX B i MIREX C). MIREX označava relativnu mjeru uspješnosti poslovanja pojedinačnog mirovinskog fonda (AZ, Erste Plavi, PBZ Croatia osiguranje, Raiffeisen), koja je prikazana u tablici u 2019. godini i od njihovog početka rada.

Tablica 7. Prinosi obveznih mirovinskih fondova prikazani putem indeksa MIREX

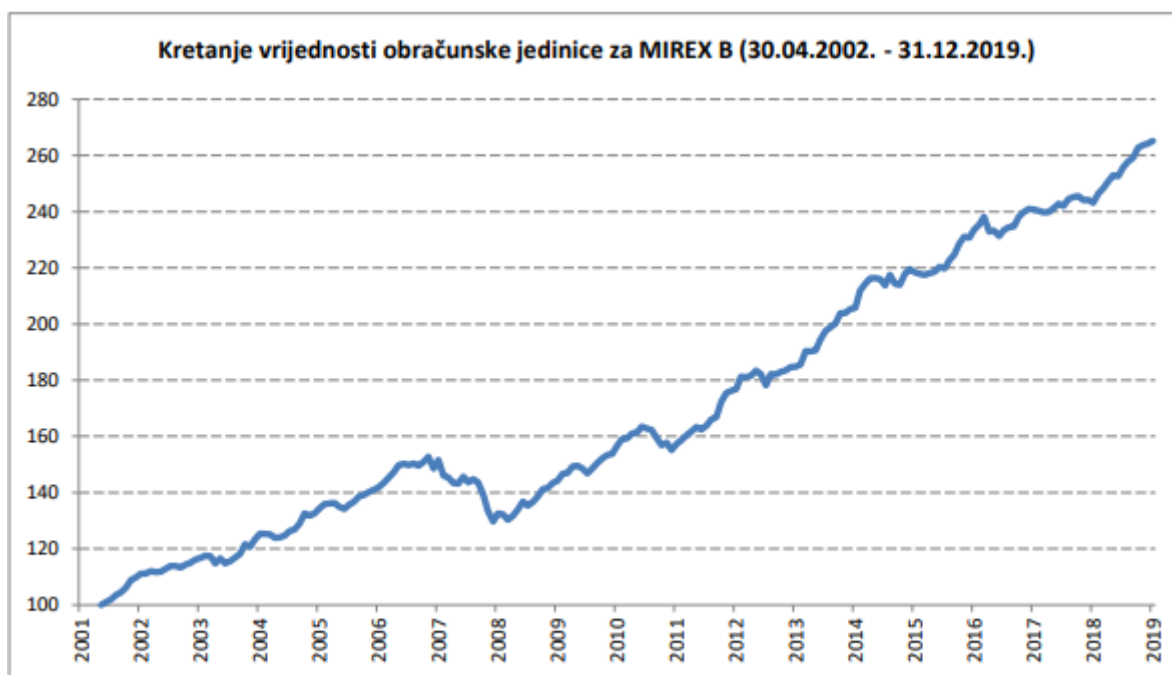
	Prinos u 2019. godini (%)	Prinos od početka rada* (%)
MIREX A	13,22	8,16
MIREX B	9,04	5,67
MIREX C	5,43	5,89

Izvor: HANFA

* prinos na godišnjoj razini

U 2019. godini najveće prinose su ostvarili obvezni mirovinski fondovi kategorije A, a najniže prinose su ostvarili obvezni mirovinski fondovi kategorije C. S obzirom da fondovi kategorija A i C posluju tek od kraja kolovoza 2014. godine, prerano je dati ocjenu ostvarenih prinosa OMF-ova tih kategorija kroz duža razdoblja, tj. od njihovog osnutka. Međutim, nakon nešto više od pet godina rada fondova kategorije A i C vidimo da je prinos od početka rada fondova kategorije A veći od fondova kategorije C, a što odražava i njihova povećana rizičnost.³⁵

³⁵Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2019. godinu, str. 9., dostupno na https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-04-08/171902/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_MIROVINSKA_DRUSTVA_2019.pdf

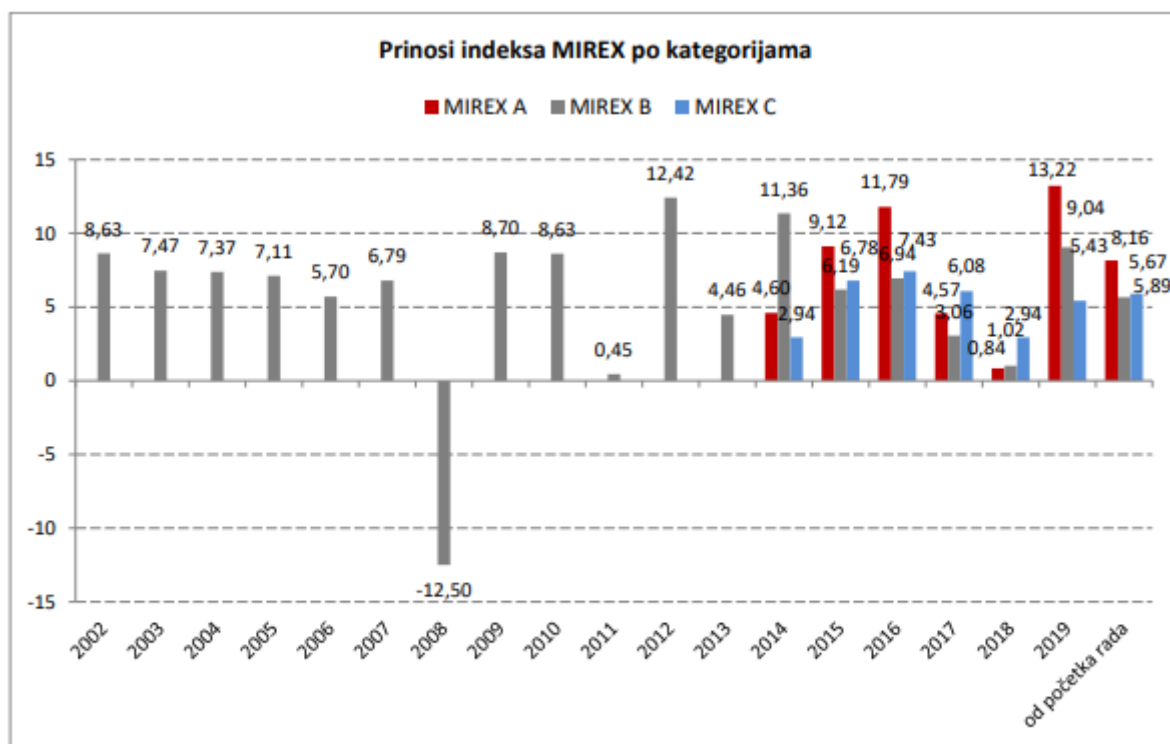

Izvor: HANFA

Slika 3. Kretanje vrijednosti indeksa MIREX B

Prosječan godišnji prinos indeksa MIREX B u periodu od početka rada do kraja 2019. godine iznosi 5,67% što upućuje na ispunjavanje ključnih ciljeva mirovinske reforme – osiguravanje sigurnosti uplaćenih sredstava članova te postizanje prinosa koji će uvećati mirovinsku štednju. Na samom početku provođenja mirovinske reforme 2002. godine optimistične prognoze govorele su o mogućim prinosima OMF-ova od 2% iznad stope inflacije. Hrvatski OMF-ovi i dalje ostvaruju bolje rezultate od očekivanja, tj. prosjek godišnjih realnih prinosa OMF-ova kategorije B u periodu od osnivanja do kraja 2019. godine iznosi 3,77%. Prinos indeksa MIREX A od početka rada 21. kolovoza 2014. godine do kraja 2019. godine, izražen na godišnjoj razini, iznosio je 8,16% dok je odgovarajući prinos za MIREX C iznosio 5,89%.³⁶ Na slici 4. prikazani su prinosi indeksa MIREX za pojedinu kategoriju fondova po pojedinim godinama rada, od početka rada.

³⁶Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2019. godinu, str. 10., dostupno na https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-04-08/171902/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_MIROVINSKA_DRUSTVA_2019.pdf

Izvor: HANFA

Slika 4. Godišnji prinosi indeksa MIREX za kategorije A, B i C

Tablica 8. Zarade obveznih mirovinskih fondova po kategorijama u 2019. godini

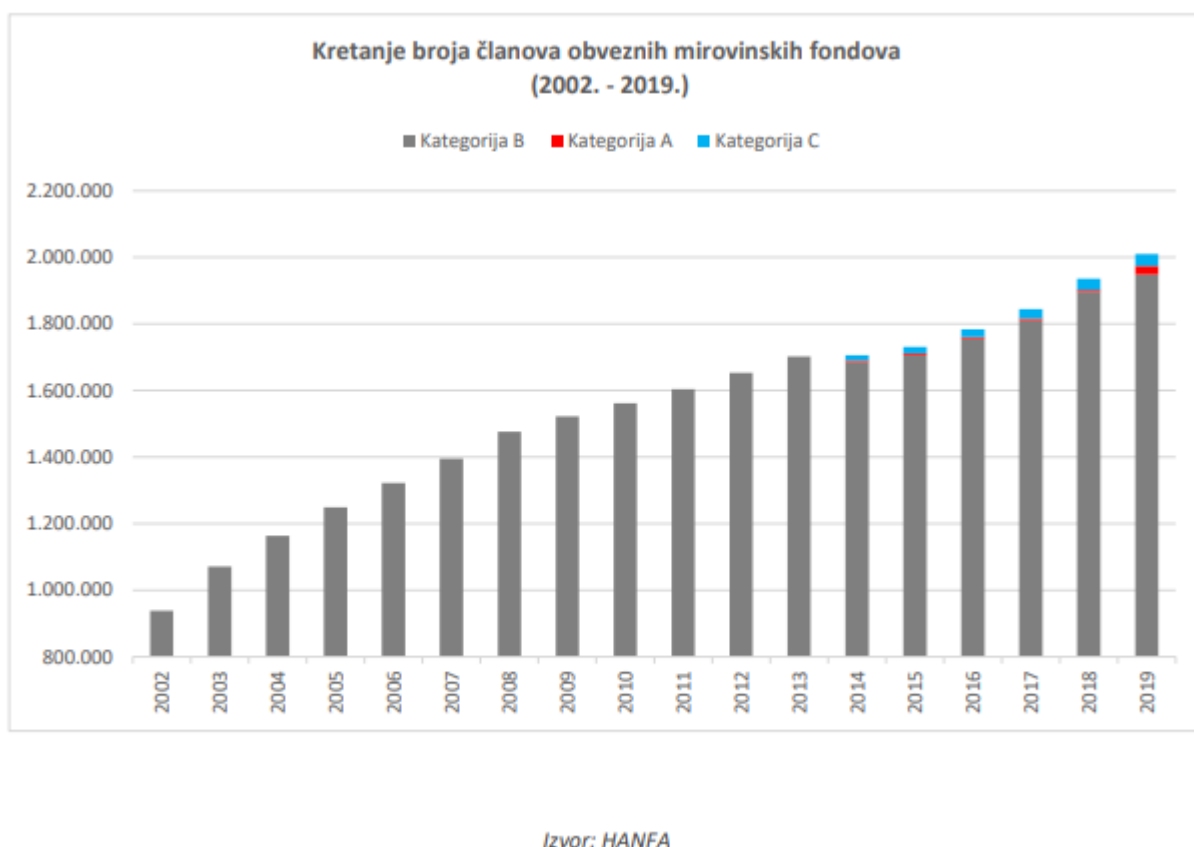
	Zarada fondova (mil. HRK)
OMF-ovi kategorije A	90
OMF-ovi kategorije B	8.566
OMF-ovi kategorije C	276
Ukupno	8.932

Izvor: Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2019. godinu, str. 11., dostupno na https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-04-08/171902/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_MIROVINSKA_DRUSTVA_2019.pdf

Najveća zarada u obveznim mirovinskim fondovima u 2019. godini ostvarena je kroz ulaganja u domaće državne obveznice i ulaganja na domaće i inozemna dionička tržišta. Ukupna zarada za sve fondove iznosila je 8.932 milijarde kuna.

4.5. Članovi obveznih mirovinskih fondova

Krajem 2019. godine obvezni mirovinski fondovi brojili su ukupno 2.010.403 članova za razliku od 2018. godine u kojoj se ukupno nalazilo 1.936.261 članova, što bilježi porast od 3,8% u odnosu na prethodnu godinu. Prosječan godišnji rast broja članova iznosi 4,6% u periodu od osnivanja do kraja 2019. godine.³⁷

Slika 5. Kretanje broja članova obveznih mirovinskih fondova od početka rada

Pozitivna kretanja u gospodarstvu, također su se odrazila i na uplate članova obveznih mirovinskih fondova na način da su ukupne uplate u fondove po pojedinim društvima za upravljanje u 2019. godini rasle u rasponu od 7% do 11% u odnosu na prethodnu godinu.

³⁷Izveštaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2019. godinu, str. 12., dostupno na https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-04-08/171902/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_MIROVINSKA_DRUSTVA_2019.pdf

Međutim, još uvijek se bilježi veliki postotak članova obveznih mirovinskih fondova koji nisu imali uplate u 2019. godini i to čak oko 20%, ovisno o pojedinom fondu. S obzirom da se u tu skupnu ubrajaju i članovi koji su radili preko ugovora o djelu te oni koji za svoj rad nisu primali plaću, očekuje se da će se njihovi računi puniti u budućnosti. Nadalje, što se tiče izlazaka članova, navedeni brojevi su još uvijek relativno mali u odnosu na ukupno članstvo, a broj novih članova fondova (bez prelazaka u druge fondove po sili Zakona) još uvijek značajno premašuje broj članova koji izlaze iz fondova po osnovi odlaska u mirovinu i to za oko 10 puta.³⁸

Tablica 9. Uplate, izlasci i promjene članstva u obveznim mirovinskim fondovima

		Allianz ZB d.o.o.	Erste d.o.o.	PBZ-CO d.d.	Raiffeisen d.d.
Prosječna mjesečna uplata u 000 kn	2018	191.312	76.550	93.052	154.038
	2019	204.655	84.822	102.222	166.189
	promjena %	7,0%	10,8%	9,9%	7,9%
Ukupna uplata u 000 kn	2018	2.295.748	918.604	1.116.623	1.848.452
	2019	2.455.856	1.017.866	1.226.659	1.994.266
	promjena %	7,0%	10,8%	9,9%	7,9%
Uplata po članu	2018	292,4	242,5	263,6	271,4
	2019	298,9	251,0	273,2	283,0
	promjena %	2,2%	3,5%	3,6%	4,3%
Broj članova bez uplata	2018	19,8%	19,2%	19,8%	20,7%
	2019	19,8%	19,1%	20,4%	21,1%
	promjena %	0,1%	-0,3%	3,0%	1,8%
Ukupni izlasci članova po osnovi odlaska u mirovinu		2.807	1.074	1.527	2.735
Prelasci iz fonda B u C po sili Zakona		2.761	926	1.327	3.042

Izvor: Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2019. godinu, str. 13., dostupno na https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-04-08/171902/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_MIROVINSKA_DRUSTVA_2019.pdf

³⁸Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2019. godinu, str. 12., dostupno na https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-04-08/171902/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_MIROVINSKA_DRUSTVA_2019.pdf

Navedena tablica predstavlja uplate, izlaske i promjene članstava u obveznim mirovinskim fondovima. Ukupna uplata u 2019. godini u odnosu na 2018. godinu bilježi rast u svakom pojedinom mirovinskom obveznom fondu. Allianz ZB d.o.o. bilježi porast od 7%, Erste d.o.o. porast od 10,8%, PBZ CROATIA OSIGURANJE d.d. porast od 9,9% i Raiffeisen d.d. porast od 7,9%. Također, može se primjetiti da je došlo i do porasta uplata po članu za svaki pojedini fond iz čega možemo zaključiti da se povećao broj zaposlenih u 2019. godini.

4.6. Utjecaj na razvoj gospodarstva i državnih financija Republike Hrvatske

Obvezni mirovinski fondovi, kao i do sad, nastavljaju svoju ulogu ključnog čimbenika dugoročnog financiranja Republike Hrvatske na domaćem i međunarodnom tržištu. Tijekom 2019. godine na pet emisija izdanja obveznica Republike Hrvatske ukupne nominalne vrijednosti 30,8 milijardi kuna, obvezni mirovinski fondovi sudjelovali s gotovo 8 milijardi kuna, tj. s 25% od ukupno prikupljenih sredstava. Nešto niži udio financiranja države od strane OMF-ova posljedica je izdanja euroobveznice na inozemnom tržištu, na koju otpada više od trećine ukupno izdanog iznosa, a gdje je sudjelovanje domaćih OMF-ova bilo ograničeno zbog značajnog interesa inozemnih investitora.³⁹

Prema podacima s kraja 2019. godine OMF-ovi u svojim portfeljima drže oko 20% ukupno izdanih hrvatskih euroobveznica što nam ukazuje da mirovinski fondovi uvelike utječu na uvjete vanjskog financiranja Republike Hrvatske. Pad kamatnih stopa i visoka likvidnost sustava pogoduju i domaćem korporativnom sektoru što se reflektira smanjenom potrebom za izdavanje korporativnih dužničkih instrumenata. Dodatno, u cilju efikasnog upravljanja kratkoročnom likvidnošću OMF-ovi predstavljaju značajnog kupca i na kratkoročnim izdanjima.⁴⁰

S obzirom na nisku likvidnost domaćeg tržišta dionica, mirovinska društva smatraju da je i dalje najprimjerenija strategija ulaganja kroz izravne dokapitalizacije odabranih izdavatelja. Dokapitalizacijom je kompanija u mogućnosti sniziti troškove zaduženja, povećati

³⁹Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2019. godinu, str. 17., dostupno na https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-04-08/171902/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_MIROVINSKA_DRUSTVA_2019.pdf

⁴⁰Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2019. godinu, str. 17., dostupno na https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-04-08/171902/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_MIROVINSKA_DRUSTVA_2019.pdf

profitabilnost te stvoriti pretpostavke za realizaciju planiranih kapitalnih ulaganja ili širenja putem preuzimanja drugih društava.⁴¹

4.7. Očekivane mirovine i budućnost mirovinske reforme

Mirovinska reforma u Republici Hrvatskoj provedena prije devetnaest godina i primarni cilj je bio stabiliziranje mirovinskog sustava i stvaranje temelja za dugoročni i održivi mirovinski sustav koji će odgovoriti na sva nepovoljna kretanja koja na njega imaju utjecaj. Izrazito nepovoljna demografska kretanja sa sve većim brojem umirovljenika, sve manjim brojem radno aktivnog stanovništva i nemogućnosti proračunskog financiranja budućih mirovina bili su razlog uvođenja kapitaliziranog mirovinskog sustava u kojem će osobna imovina u obveznim mirovinskim fondovima drugog stupa, predstavljati osnovicu za isplatu mirovina budućih umirovljenika.⁴²

Akumuliranje štednje u drugom mirovinskom stupu za cilj je imalo smanjivanje mirovinskih izdataka, povećanje odgovornosti pojedinca i stimuliranje duljeg ostanka u svijetu zaposlenih. Mirovina drugog mirovinskog stupa ovisi o visini kapitaliziranih doprinosa i očekivanom trajanju života. Na taj način se kombinirani mirovinski sustav prilagođava demografskim promjenama.⁴³

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju, kojeg je Sabor Republike Hrvatske usvojio u prosincu 2018., donio je odluku veanu uz kombinirane mirovine iz prvog i drugog mirovinskog stupa. Prijašnjim zakonskim rješenjem osiguranici koji su u mirovinu odlazili iz kombiniranog sustava nisu imali pravo na dodatak na mirovinu iz prvog stupa. Novim zakonskim rješenjem pravo na dodatak na mirovine imat će i osiguranici koji će mirovinu primati iz kombiniranog sustava (prvog i drugog stupa). Prilikom podnošenja zahtjeva za starosnu ili prijevremenu starosnu mirovinu omogućen je istup iz obveznog

⁴¹Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2019. godinu, str. 18., dostupno na https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-04-08/171902/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_MIROVINSKA_DRUSTVA_2019.pdf

⁴²Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2019. godinu, str. 21., dostupno na https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-04-08/171902/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_MIROVINSKA_DRUSTVA_2019.pdf

⁴³Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2019. godinu, str. 22., dostupno na https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-04-08/171902/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_MIROVINSKA_DRUSTVA_2019.pdf

mirovinskog osiguranja individualne kapitalizirane štednje i osiguranicima koji su obvezno bili osigurani u oba mirovinska stupa, a na dan 1. siječnja 2002. su bili mlađi od 40 godina.⁴⁴

Ako osiguranik izabere ostanak u drugom stupu onda se uz priznanje prava na osnovnu mirovinu određuje i mirovina iz drugog stupa prema programu mirovinskog osiguravajućeg društva (MOD), a sredstva s osobnog računa prenose se u MOD s kojim sklapa ugovor o mirovini. Osiguranici koji biraju ostanak u drugom stupu mogu podići 15% sredstava s osobnog računa u MOD-u na temelju ugovora o mirovini, a ista se mogu isplatiti samo korisnicima starosne i prijevremene starosne mirovine ostvarene prema Zakonu o mirovinskom osiguranju. Dodatno, isplata se može ugovoriti samo ako je osnovna starosna, odnosno prijevremena starosna mirovina, veća od najniže mirovine prema Zakonu o mirovinskom osiguranju uvećana za 15%. Ove promjene u sustavu izjednačile su u pravima članove obveznih mirovinskih fondova s osiguranicima koji su bili članovi samo prvog stupa. Po odlasku u mirovinu članovi obveznih mirovinskih fondova mogu birati model koji je za njih u tom trenutku povoljniji.⁴⁵

5. ZAKLJUČAK

Cilj ovog završnog rada je bila analiza drugog stupa mirovinskog osiguranja koja podrazumijeva analizu vrsta obveznih mirovinskih fondova u Republici Hrvatskoj te njihovu ulogu u financijskom sustavu.

Mirovinski sustav predstavlja dio socijalnog osiguranja koji utječe na ekonomsku sudbinu većine ljudi u Hrvatskoj. U radu je prikazana funkcija i struktura mirovinskog sustava koja danas predstavlja kombinaciju mirovinskog sustava utemeljenog na generacijskoj solidarnosti i individualnoj kapitaliziranoj štednji, a sastoji se od tri stupa mirovinskog osiguranja. Sredstva prikupljena prvim (obveznim) mirovinskim stupom troše se odmah za financiranje

⁴⁴Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2019. godinu, str. 22., dostupno na https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-04-08/171902/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_MIROVINSKA_DRUSTVA_2019.pdf

⁴⁵Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2019. godinu, str. 3., dostupno na https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-04-08/171902/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_MIROVINSKA_DRUSTVA_2019.pdf

mirovina koje se isplaćuju sadašnjim umirovljenicima. Sredstva prikupljena drugim (obveznim) i trećim (dobrovoljnim) stupom se evidentiraju na računima pojedinaca na temelju kojih će se isključivo njima isplaćivati mirovina u budućnosti što im predstavlja osjećaj sigurnosti jer isplata njihovih mirovina u budućnosti neće u potpunosti ovisiti o visini doprinosa tadašnjih osiguranika.

Zakonom o obveznim mirovinskim fondovima iz 2014. godine, definirane su tri kategorije obveznih mirovinskih fondova, odnosno različitih strategija ulaganja: A, B i C. Radi se o modelu cjeloživotnog ulaganja imovine mirovinskih fondova na način da je svakoj dobnoj kategoriji ponuđena primjena strategija ulaganja koja osigurava optimalno upravljanje imovinom onih članova koji su na početku štednje za mirovinu kao i onih članova koji su pri kraju svoje štednje i bliže se odlasku u mirovinu. Preko 90% neto imovine u obveznim mirovinskim fondovima kategorija A, B i C uloženo je u obveznice i dionice.

Mirovinski sustav osjetljiv je na promjene, a mirovinski sustav Republike Hrvatske je narušen gospodarskom krizom, demografskom strukturom stanovništva i iseljavanjem mladog stanovništva. Iz tog razloga provode se mirovinske reforme kako bi se pokušali riješiti problemi.

LITERATURA

1. Puljiz V., (2007.): Hrvatski mirovinski sustav: korijeni, evolucija i perspektive, Revija za socijalnu politiku, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
2. Hanfa: mirovinski sustav, dostupno na <https://www.hgk.hr/documents/hanfamirovinski57877d5bcf60d.pdf>
3. Liberal.hr, dostupno na <https://www.liberal.hr/mirovinski-sustav-mirovine-944>
4. Raiffeisen: mirovinski fondovi, dostupno na <https://www.rmfi.hr/obvezni-mirovinski-fondovi-69/69>
5. Središnji državni portal, Članstvo u OMF, dostupno na <https://mss.gov.hr/kapitalizirana-stednja-ii-i-iii-stup/clanstvo-u-omf/161>
6. Narodne Novine: Zakon o mirovinskom osiguranju, pročišćeni tekst zakona NN 157/13, 151/14, 33/15, 93/15, 120/16, 18/18, 62/18, 115/18, 102/19 na snazi od 01.01.2020., dostupno na <https://www.zakon.hr/z/91/Zakon-o-mirovinskom-osiguranju>
7. Migracije. hr, dostupno na <https://migracije.hr/drzavljeni-3-zemalja/mirovinsko-osiguranje/starosna-mirovina/>
8. Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova za 2019. godinu, dostupno na https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-04-08/171902/ZAJEDNICKI_IZVJESTAJ_MIROVINSKA_DRUSTVA_2019.pdf
9. Nove mirovinske formule mirovinskog osiguranja generacijske solidarnosti, dostupno na <https://hrcak.srce.hr/file/47303>

10. Izvještaj o radu Erste Plavih obveznih mirovinskih fondova za 2019. godinu, dostupno na https://www.ersteplavi.hr/content/uploads/2020/04/Revidirano-izvje%C5%A1%C4%87e-za-Erste-doo_za-2019.pdf
11. Izvještaj o radu obveznih mirovinskih fondova kojima upravlja PBZ CROATIA OSIGURANJE d.d. za upravljanje obveznim mirovinskim fondovima za 2019. godinu, dostupno na https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-08-24/152102/IZVJESTAJ_OBVEZNI_MIROVINSKI_PBZ_2019_24-8-2020.pdf
12. Izvještaj o radu obveznik mirovinskih fondova kojima upravlja Raiffeisen društvo za upravljanje obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima d.d. za 2019. godinu, dostupno na https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-04-08/174003/IZVJESTAJ_RAIFFEISEN_MIROVINSKI_2019.pdf
13. Izvještaj Hrvatskom saboru o radu AZ obveznih mirovinskih fondova za 2019. godinu, dostupno na https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2020-04-08/171302/IZVJESTAJ_AZ_OBVEZNI_MIROVINSKI_2019.pdf
14. Središnji državni portal, Sustav mirovinskog osiguranja, dostupno na <https://gov.hr/moja-uprava/rad/mirovine/sustav-mirovinskog-osiguranja/212>
15. Hrvatski zakon za mirovinsko osiguranje, Starosna mirovina, dostupno na <https://www.mirovinsko.hr/hr/starosna-mirovina/166>
16. Hrvatski zakon za mirovinsko osiguranje, Prijevremena starosna mirovina, dostupno na <https://www.mirovinsko.hr/hr/prijevremena-starosna-mirovina/168>

SAŽETAK

Mirovinski sustav u Republici Hrvatskoj predstavlja segment **socijalnog osiguranja** koje se provodi preko Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje. Formiran je konačni oblik mirovinskog sustava koji je utemeljen na generacijskoj solidarnosti i individualnoj kapitaliziranoj štednji, a sastoji se od tri stupa. Prvi stup mirovinskog osiguranja je obvezan i utemeljen na generacijskoj solidarnosti, a preostala dva stupa utemeljena na individualnoj kapitaliziranoj štednji, ali razlikuju se po tome što je drugi stup obvezan, a treći dobrovoljan. Postoje tri kategorije **obveznih mirovinskih fondova** A, B i C koje se razlikuju prema odnosu očekivanog povrata i rizika te prema troškovima. Mirovinska osiguravajuća društva umirovljenicima isplaćuju mirovine na temelju individualne kapitalizirane štednje članova obveznih mirovinskih fondova. S obzirom na povezanost demografske strukture stanovništva i mirovinskog sustava te nepovoljnje demografske strukture u Hrvatskoj, mirovinski sustav se dijelom financira iz sredstava Državnog proračuna. Veliki problem je starenje stanovništva i odlazak mladih u druge zemlje. Potencijalno rješenje tog problema leži u provođenju pronatalitetne politike, odnosno povećanju novorođenih kao i provođenjem mjera kojima bi se smanjilo iseljavanje kvalitetne radne snage iz Hrvatske.

Ključne riječi: mirovinski sustav, socijalnog osiguranja, obvezni mirovinski fondovi

SUMMARY

Pension system in the Republic of Croatia is a part of **social security** implemented through the Croatian Pension Insurance Institute. The final form of the pension system has been formed, which is based on generational solidarity and individual capitalized savings, and consists of three pillars. The first pillar of retirement insurance is obligatory and based on generational solidarity, and the remaining two pillars are based on individual capitalized savings, but difference between them is that the second pillar is obligatory and the third one is voluntary. There are three categories of **obligatory pension funds** A, B and C, which differ according to the ratio of expected return and risk and according to costs. Pension insurance companies pay pensions to retirees on the basis of individual capitalized savings of members of mandatory pension funds. Given the connection between the demographic structure of the population and the pension system and the unfavorable demographic structure in Croatia, the pension system is partly financed from the State Budget. The big problem is the aging of the population and the departure of young people to other countries. A potential solution to this problem lies in the implementation of pronatality policy, ie the increase of newborns, as well as the implementation of measures that would reduce the emigration of high-quality work force from Croatia.

Key words: pension system, social security, obligatory pension funds